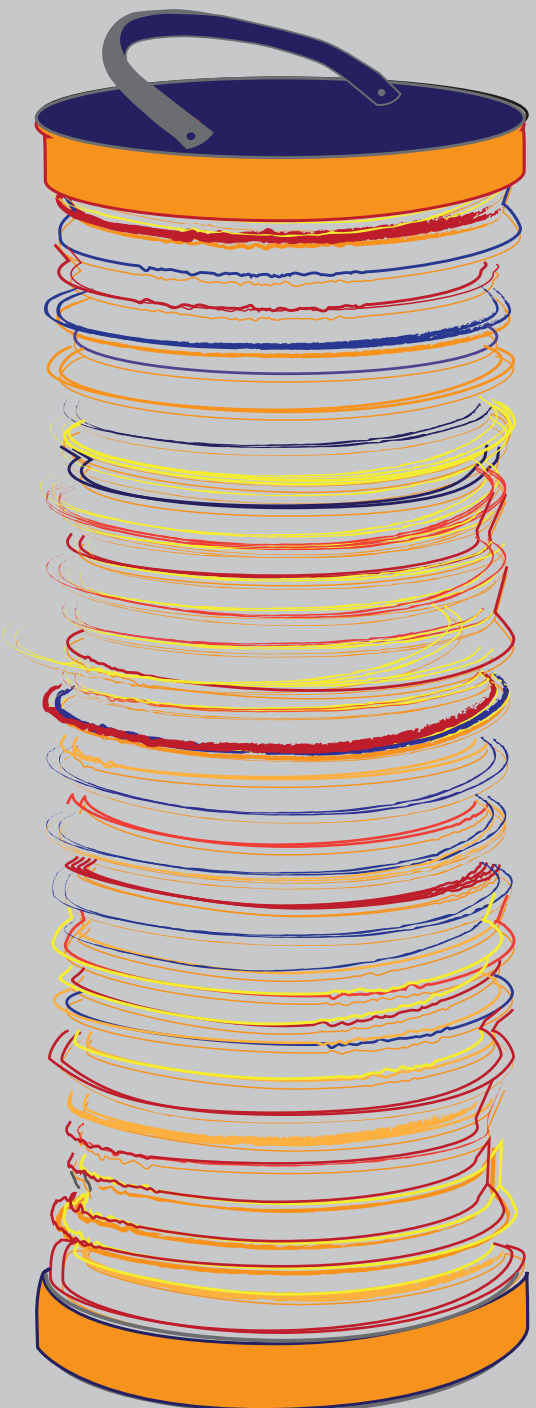

Sygeplejeetisk Råd 1990 - 2010

FORSIDE ILLUSTRATION

Den 12. maj er Florence Nightingales fødselsdag, og i år er det 100 år siden hun døde i sit hjem i London. Derfor har Sygeplejeetisk Råd valgt Florence Nightingales berømte lampe som logo.

Lampen brugte Florence Nightingale i Scutari i årene 1854 - 56.

Sygeplejeetisk Råd 2010

Copyright 2010 by Dansk Sygeplejeråd

Grafisk tilrettelægning Birgitte Greve

ISBN 978-87-7266-085-1

Fotografisk, mekanisk eller anden form for gengivelse eller mangfoldiggørelse er kun tilladt med angivelse af kilde.

Sygepleje**etisk** Råd
1990 - 2010

Etik tak!

– 20 år med Sygeplejeetisk Råd

I maj 1990 vedtog Dansk Sygeplejeråds kongres at oprette Sygeplejeetisk Råd. Rådet blev oprettet som en naturlig følge af flere begivenheder.

Allerede i 1953 havde international Council of Nurses godkendt det første etiske kodeks for sygeplejersker.

I 1983 blev de ”Ethiske retningslinjer for sygeplejeforskere i Norden” udarbejdet og Norsk Sykepleieforbund oprettede i 1981 sit ”Råd for Sykepleieetik”.

I 70’erne og 80’erne tog den medicinske og teknologiske udvikling for alvor fart, med muligheder for kunstig befrugtning af menneskelige æg, muligheder indenfor organtransplantation og nye medicinske behandlinger, der rykkede ved grænserne for liv og overlevelse.

Sundhedspersonalet, og dermed også sygeplejerskerne, oplevede at stå i nye dilemmaer af både faglig og etisk karakter.

Med oprettelsen af Sygeplejeetisk Råd gav Dansk Sygeplejeråd klart udtryk for, at danske sygeplejersker havde brug for en formuleret professionsetik, som kunne vise vej og sætte grænser, og at professionen havde brug for et Råd, der skulle fremme sygeplejefagets etiske vinkel.

De sygeplejeetiske retningslinjer

Det første Råd blev nedsat, med den ene opgave for øje, at udarbejde forslag til etiske retningslinjer i sygeplejefaget. Rådet udarbejdede et forslag, som blev debatteret på medlemsmøder rundt om i landet og endelig godkendt af Dansk Sygeplejeråds kongres i 1992. Sygeplejeetisk Råd lagde herefter et stort arbejde i at gøre de sygeplejeetiske retningslinjer kendt og anvendt blandt sygeplejersker.

I 2002 besluttede det siddende Råd at påbegynde en revision af retningslinjerne. De sygeplejeetiske retningslinjer havde eksisteret i ti år, og i den periode var der sket en

stor udvikling i såvel samfundet som indenfor sygeplejen. Blandt andet var Lov om patienters retstilling trådt i kraft i 1998, og i løbet af 1990'erne kom både Serviceloven og en ny psykiatrilov. Revideringen stod på fra 2002 til 2004, hvorefter de reviderede retningslinjer blev godkendt.

Etiske dilemmaer i sygeplejen

I Sygeplejeetisk Råds årsberetninger kan man læse om Rådets arbejde. Siden Rådets start har sygeplejersker henvendt sig for at få råd og vejledning i forhold til etiske dilemmaer og problemstillinger:

Hvordan forholder sygeplejersken sig, når patienten siger fra overfor den tilbudte pleje, og sygeplejersken kan se, at det forringer patientens situation og helbred? Kan man lokke en psykotisk patient tilbage til afdelingen med løfter, man ikke kan holde? Kan man gøre hospice røgfrit? Bør alle demente have en GPS i deres sko og skal sundhedsplejersker informere kommunen om so-

cialt bedrageri i de familier, hun besøger?

Medlemshenvendelserne har oftest centreret sig om de værdikonflikter, der vedrører grænsen mellem omsorg og overgreb i forhold til patientens selvbestemmelse og konflikten mellem solidaritet overfor arbejdsplads og kolleger på den ene side og patienten på den anden.

Etiske dilemmaer ved livets begyndelse og ved livets slutning er centrale temaer i sygeplejefaget. Det har derfor også optaget Sygeplejeetisk Råd gennem hele Rådets historie. Behandlingsmulighederne har ændret sig over tid, men tilbage står stadig de samme spørgsmål om: Hvad er det gode liv? Og hvad er en værdig død?

Etik handler om de mange valg sygeplejersker dagligt tager for at yde den bedst mulige sygepleje. Men etiske dilemmaer har ofte også et organisatorisk aspekt, der knytter sig til arbejdspladsens kultur, øko-

nomiske rammer og politiske beslutninger.

Den hastige udvikling

I princippet sker næppe meget, som ikke er sket før. Der er altid kommet nye midler og metoder i brug i sundhedsvæsenet. Udviklingen sker blot hurtigere nu og antallet af nye midler og metoder set i forhold til tid accelererer hastigt.

Gennem de senere år er velfærdsteknologien blevet et eksempel på dette. Velfærdsteknologien er blandt andet robotstøvsugere, baderoboter og sociale robotter som robotsælen Paro.

Indførelse af ny teknologi åbner nye muligheder, og nye dilemmaer. Der er brug for åbenhed og etisk debat. Det er vigtigt med etisk forberedthed, så sygeplejersker er med til at præge den udvikling, der bliver en del af deres faglige hverdag.

Etisk kompetence

Etisk kompetence er med til at styrke den faglige kvalitet. At have træning i at gennemføre etiske refleksioner er et vigtigt aspekt ved det faglige skøn. Evnen til at opdage, hvad der er på spil hos andre mennesker. Evnen til at lytte opmærksomt og til at se, hvordan andre bliver berørte i situationen og til at gennemskue, hvilke værdier, som udfordres.

Sygeplejeetisk Råd ønsker ved jubilæumskonferencen i dag at sætte fokus på etisk kompetence som en væsentlig del af sygeplejerskers faglighed.

Sygepleje udspringer af den omstændighed, at vi som mennesker ikke er i stand til at klare os selv, og at vi lever i gensidig afhængighed. Sygepleje handler om menneskelige møder, sårbare relationer og magtrelationer og stiller krav om nærvær, empati og faglighed.

Sygeplejeetisk Råd ønsker at inspirere til, hvordan rum for etisk refleksion kan skabes i den faglige hverdag, og hvordan et forum for etiske drøftelser ude i klinisk praksis kan fremme det faglige skøn og støtte sygeplejersker i situationer, hvor der skal træffes svære etiske valg.

*Velkommen til jubilæums-
konference*

Lone Langkjær
Formand for Sygeplejeetisk Råd

Hinandens verden

– en rejse gennem K.E. Løgstrups hovedværk *Den etiske fordring*

Ved lektor, ph.d. David Bugge, Aarhus Universitet

Vi er hinandens verden, siger Løgstrup. Vi er ikke blot som isolerede øer, der kun fra tid til anden tangerer hinanden. Fra først til sidst er vore menneskeliv flettet ind i hinanden, for ikke at sige filtret ind i hinanden. Hvor nødtigt vi end vil være ved det. Af hensyn til vores samvittighed og sjælefred.

Denne gensidige afhængighed betyder, at vi aldrig har med et andet menneske at gøre, uden at vi, som Løgstrup formulerer det, holder noget af dets liv i vores hånd. Men denne magt kan bruges vidt forskelligt: til omsorg eller til ødelæggelse. Nogen tredje mulighed gives ikke.

Denne sårbare udleverethed – i glæden og lidelsen, i kærligheden og i talens tillidsfulde åbenhed – er et hovedtema i Løgstrups bog *Den etiske fordring*, nyere dansk filosofis ubestridte hovedværk. Bogen udgør en kilde til stadig inspiration for sundhedspersonalet og alle, der i deres daglige virke har med mennesker at gøre.

Klinisk etiske komiteer

Dorte Elise Møller Holdgaard er uddannet sygeplejerske, SD, exam.art. og MPA. Har siden 1999 været ansat som oversygeplejerske på Neurokirurgisk Afdeling, Aalborg Sygehus, Århus Universitetshospital.

I de fleste lande, vi normalt sammenligner os med, er det almindeligt med klinisk etiske komiteer ved lokale sygehusenheder. Komiteerne har til formål at være refleksionsforum for etiske dilemmaer, der udspringer af klinisk praksis. I USA kan det enkelte somatiske sygehus eksempelvis ikke akkrediteres, med mindre det har oprettet en lokal klinisk etisk komite og kangodtgøre at den fungerer. I Danmark derimod er fænomenet stort set ukendt, på trods af at det i mange år har været almindeligt med lokale videnskabetiske komiteer til sikring af en etisk forsvarlig forskningspraksis.

I Aalborg har vi gjort forsøget med oprettelse af en lokal klinisk etisk komite. Der har siden januar 2008 været nedsat en tværfaglig komite der, med baggrund i lokal oplæring, har haft succes med tilbuddet om etisk refleksionsforum i forhold til klinisk praksis.

I foredraget fortæller Dorte Elise Møller Holdgaard om de indledende erfaringer med arbejdet samt de videre perspektiver, der tegner sig på nationalt niveau.

*Vedrørende Den Lokale Klinisk Etiske Komite,
se venligst mere på www.aalborgsygehus.rn.dk under råd og udvalg.*

Etisk refleksion i den faglige hverdag

Rita Nielsen, sygeplejerske, master fra Teologisk Fakultet ved Københavns Universitet i etik og religionsfilosofi med speciale i åndelig omsorg. Har siden 1997 arbejdet på hospice, og i dag som klinisk sygeplejespecialist på Diakonissestiftelsens Hospice i København. Medlem af Sygeplejeetisk Råd, se mere på www.ritanielsen.dk.

Etik betyder det gode liv. Hvordan praktiserer vi det som sygeplejersker? Værdier har høj prioritet i etikken. Hvad er mine værdier? Hvad er fagets værdier? Og hvordan få holdninger og handlinger til at hænge sammen? Hvad gør vi, når der opstår etiske dilemmaer i forhold til patienten, den pårørende eller i forhold til ens kollegaer? Hvordan bruger vi de sygeplejeetiske retningslinjer i dagligdagen på afdelingen?

I undervisningen vil du blive præsenteret for alle disse spørgsmål, men også for konkrete etiske modeller, som du/I kan anvende i hverdagens dilemma i forbindelse med patienter, pårørende og kollegaer.

”*Florence Nightingale*”

– en smuk og stemningsfuld teateropsætning, der bygger på Florence Nightingales dagbøger
v/ Skuespiller Agnete G. Haaland og musiker Bernhard Seland, Norge

Et af dagens absolutte højdepunkter er ”*Florence Nightingale*”, som er en meget rost monolog om Florence Nightingale.

Oplevelsen giver stilhed og højtid i sindet - og gåsehud på kroppen.

Vi møder en kvinde i krig. I krig mod samfundsnormer og sociale konventioner, mod bureaukrati og mod dårlig hygiejne. I krig mod sin egen udmattelse, sin egen familie, mod læger og officerer - og mod sine egne menneskelige normer og grænser.

Det er Florence Nightingales egne notater og breve, der danner grundlaget for forestillingen.

Agnete Haaland som Florence Nightingale.

Velkommen i den grønne lund

Velkommen i den grønne lund
hvor fuglene de sjunge!
det høres skal: den danske mund
til sang har og en tunge.

Vi har det godt i grunden her,
såvel som vore fædre,
vil Gud, den dag tør være nær,
vi får det end lidt bedre.

Vor konge er vor fuldtro ven,
som guld hans ord må skattes:
"Kom hid, I gode danemænd,
og sig os, hvad I fattes!"

Kan munden vi få ret på gang
til andet end at spise,
hverandet barn i Danevang
forstår halvkvæden vise.

For, hvad vi fattes først og sidst,
til lykke ej så ganske,
men lidt dog både her og hist,
det er det ægte danske.

Derom sang nys en lille fugl
i syd på Skamlingsbanke,
og synd det var at lægge skjul
på hele folkets tanke.

Vi føre løver i vort skjold
af hjerter tæt omsatte,
dem førte vi fra hedenold
og ingen abekatte.

Hver fugl må synge med sit næb,
og livet, kan vi skønne,
var uden sang kun slid og slæb.
Velkommen i det grønne!

N. F. S. Grundtvig, 1843

Program for jubilæumskonferencen:

- 9.30 Kaffe/ te og morgenbrød**
- 10.00 Velkomst**
v/ Grete Bækgaard Thomsen, næstformand
i Sygeplejeetisk Råd
- 10.05 Sygeplejeetisk Råd**
Etik tak - 20 år med Sygeplejeetisk Råd
v/ Lone Langkjær, formand for Sygeplejeetisk Råd
- 10.30 Hinandens verden**
- en rejse gennem K.E. Løgstrups hovedværk
”Den etiske fordring”
v/ Lektor, ph.d. David Bugge, Aarhus Universitet
- 12.00 Frokost**
- 13.00 Klinisk etiske komiteer**
- historien om den klinisk etiske komite på
Aalborg Sygehus
v/ Oversygeplejerske Dorte Holdgaard, formand
for Lokal Klinisk Etik Komite
- 13.50 Etisk refleksion i den faglige hverdag**
- fra etisk dilemma til konkret handling
v/ Rita Nielsen, klinisk sygeplejespecialist på Diakonisse-
stiftelsens Hospice og medlem af Sygeplejeetisk Råd
- 14.30 Kaffe/te og kage**
- 15.00 ”Florence Nightingale”**
- en smuk og stemningsfuld teateropsætning, der bygger
på Florence Nightingales dagbøger
v/ Skuespiller Agnete G. Haaland og
musiker Bernhard Seland, Norge
- 16.00 Tak for i dag**
v/ Grete Bækgaard Thomsen

Sygeplejeetisk Råd

Sankt Annæ Plads 30

DK-1250 København K

www.dsr.dk/ser • Tlf.+45 46 95 41 55 • E.mail ser@dsr.dk

Sygepleje**etisk** Råd
1990 - 2010

